

FEHÉR ZOLTÁN JÓZSEF

TAKÁTS GYULA ÉS AZ ÉLETÜNK

RÓZSA BÉLÁVAL FOLYTATOTT LEVELEZÉSE TÜKRÉBEN –
A KEZDETEKTŐL 1986-IG

Jó, hogy Pécs mellett Pannónia másik felében ott van ez az irodalmi folyóirat – írja Takáts Gyula 1972. augusztus 26-án levelében Kulcsár Jánosnak, az *Életünk* akkori főszerkesztőjének. Az elismerő szavakon túl e mondatában azon régió – Pannónia – határainak kijelölését is megtaláljuk, amelyet szűkebb hazájának, vagy más közelítésben tágabb szülőföldjének tekintett, melynek festőien szép tájait, fölöttük a Balaton koronaként ékeskedő, csillogó víztükrével, oly nagyon szerette, ahol otthon és otthonosan érezte magát. S ahol alkotásra alkalmas, mi több, inspiráló környezetét megtalálta. Szombathely és Pécs, a régió északnyugati és délkeleti „fővárosa”, az *Életünk* és a *Jelenkor* a két város (mindmáig élő) fajsúlyos irodalmi folyóirata. A történeti hűség kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy az idézett levél megírásának idején a harmadik „fővárosban”, Takáts Gyula lakóhelyén, Kaposváron is működött már a *Somogy* folyóirat.

Takáts Gyula diákkori barangolásai, ismerkedése a tájjal, annak élővilágával és embereivel, még nem haladtak túl szűkebb szülőföldje, Somogy határain, viszont korai, ám koránt sem elhanyagolható élményanyagát és alapját adták későbbi doktori értekezésének, majd néprajzi tanulmányainak.¹ A régió kiterjedtebb megismerése, s ami témánk szempontjából fontosabb, személyes, sok esetben évtizedekre, vagy életre szóló baráti kapcsolatainak elindítása, melyek költői pályájának indulására, irodalmi jelenléte színterének kiterjesztésére alapvető befolyással voltak, a pécsi egyetemi évekre esnek. Azokban az években Pécssett lakott, s a nemzedéktársak közül személyesen ott ismerkedett meg és barátkozott össze Weöres Sándorral, Tatay Sándorral, Palkó Istvánnal és másokkal, név szerint csak a mostani témánk szempontjából fontos személyeket emelem ki. Akkor ismerkedett meg – magától értődően – Várkonyi Nándorral, s Weöres Sándor révén Pável Ágostonnal is. S itt kerül egymás mellé a régió két pólusának, a két nagyváros húszas, harmincas éveit szellemi életének meghatározó személyisége. Takáts Gyula mindkettejüket szellemi példaképeként tisztelte, amit ők atyai barátsággal viszonoztak, s fel- és elismerve alkotói tehetségét, az indulás évében egyengették pályáját. Kapcsolatuk azonban ennél közvetlenebbé, személyesebbé vált.

¹ *A Somogyi Nagyberkek – Adatok a Somogyi Nagyberkek gazdaság- és településföldrajzához* (Pécs, 1934), illetve *Somogyi pásztortilág* (Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, 1986).

Sokszor édesanyám házi- és gazdasszonyi leleményességének és tudásának minden ügyességére szükség volt, úgy megtelt barátokkal a [fonyódi] villa. Vendégszeretete örömmel töltötte el vendégeinket. Szívesen emlékszem vissza Pável Ágoston és Várkonyi Nándor látogatásaira – írja Fonyódi irodalmi adatok című visszaemlékezésében.² De másutt is idézi atyai barátai látogatásait. Bizonyára e szívélyes, bensőséges kapcsolatnak köszönhető, hogy Takáts Gyula mindkettejüktől kapott dedikált könyveket, melyek fontosságát és értékét nagyban növeli, hogy Takáts soha senkitől sem kért könyveikbe ajánlásokat, azokat mindig kapta.³ Idézem Pável Ágoston szövegeit: „Dr. Takáts Gyulának szerető köszöntéssel Szhely 1934. dec. 5. Pável Ágoston” – a *Vak völgy öléén így zsolozsmázok* című könyvében, valamint „Takáts Gyulának meleg testvéri öleléssel Szhely 1936. I. 15. Pável Ágoston” – a *Felgyújtott erdő* című kötetben. A dedikációk hangja, különösen a másodiké, valóban bensőséges viszonyról árulkodik.

Az egyetemi tanulmányai befejezését követő években, 1934–1939 között, Takáts Gyula igen tudatos és kiterjedt (az ország határain is túlterjedő) kapcsolatépítésbe kezdett. Weöres Sándor, aki nemcsak országosan ismert költő volt már akkor, hanem kiváló és igen aktív irodalomszervező egyéniség is, ösztönözte is erre, segítette is benne barátját.⁴ E kapcsolat-építés alapvető módja az egyre kiterjedtebb levelezés volt, de nem kevés utazással is járt; Takáts Gyula első finnországi útja is erre az időszakra esik. Ebben az időben került kapcsolatba Bárdosi Németh Jánossal, aki akkoriban a szombathelyi Faludi Ferenc Irodalmi Társaság elnöke volt, valamint a debreceni Kiss Tamással, akivel életre szóló barátságot is kötöttek, s aki Weöres, Jékely és Takáts korai leveleinek összegyűjtése és kísérő tanulmány-nal ellátott közlése kapcsán jelen írás egyik főszereplőjévé válik. E gyűjtemény közlésének fontosságát, irodalomtörténeti jelentőségét hangsúlyozza Takáts Gyula Rózsa Bélának és Kulcsár János főszerkesztőnek küldött üzeneteiben, mint azt a továbbiakban látni fogjuk. De ugyanezt teszi Lócsei Péter is, aki tanulmányában Weöres Sándor oldaláról közelítve jut el Kiss Tamás munkájához:

*A harmadik nemzedék szerveződése, összetartása a közös fórumokon és az egymásról írt kritikákon kívül elsősorban a barátok irodalmi leveleiből tanulmányozható. Rózsa Béla Takáts Gyulától tudta meg, hogy Kiss Tamás összegyűjtötte, és sajtó alá rendezte Weöres Sándorral és Jékely Zoltánnal folytatott levelezését. 1974 júniusában arra kérte a debreceni költőt és irodalomtörténészt, hogy adjon számára tájékoztatást az elvégzett munkáról, esetleg küldje el a folyóiratnak az anyag publikus részét.*⁵

2 In: *Tükörök szava, betűk arca*. Szépirodalmi, 1985. 301.

3 Erről részletesebben a Takáts Gyulának szóló dedikációkat feldolgozó és bemutató, készülő munkámban lesz szó.

4 Jelen írásba ugyan részletesebb tárgyalása nem fér bele, de idézem Weöres 1935. ápr. 8-án, Csöngén kelt, Takáts Gyulának írott levele részletét:

Küldj azonkívül a „Tükör”-be, esetleg „Új Idők”-be. A Napkelettel hogy állsz mostanában? – Kár, hogy a fiatalok irodalmi életébe semmit nem kapcsolódsz bele. Vándor lapja az a találkahely, ahol a fiatalok nagy része már együtt van, Tatay, Ficzkó Gyula már beneveztek oda velem együtt. Másik ilyen gyűjtőmedence a Tiszántúli Figyelő (szerkeszti Kiss Tamás, Debrecen, ref. kollégium). A fiatal gárdából az érdemesebbek a következők: Vas István, Bóka László, Rónai Mihály András, Varró Dezső, I. Szemlér Ferenc, Keszi Imre, Hajnal Anna, Radnóti Miklós, Forgács Antal, Zek Zoltán, Sértő Kálmán, Házy Ferenc, Jékely Zoltán, Kiss Tamás, Toldalaghy Pál, Képes Géza, Sinka István, Pálffy István, Vándor Lajos, Orosi József, Habán Mihály, Kászonyi László, Ortutay Gyula, Székely András, Kis Ferenc, Tatay Sándor, Fejtő Ferenc, Kosaras István, Rónai Pál, Tábori Pál stb. Írj okvetlenül Jékelynek, Kissnek, Vándornak, mindegyik örömmel fogad majd.

Forrás: TAKÁTS Gyula: *Helyét kereső nemzedék*. Magvető, 1984., 25.

5 LÓCSEI Péter: „A nyáron nemcsak verseket, értekezést is ígértél lapunknak.” (Weöres Sándor és az *Életünk* kapcsolata Kulcsár János főszerkesztősége idején) *Vasi Szemle*, 2006. 2. sz. 159–170. 166. old. (Weöres-mozaikok, XI.)

Lócsei a továbbiakban tömören, lényegre törően összefoglalja a Kiss Tamás munkájának megjelenés-történetét, benne Takáts Gyula szerepét is. Mindezt ebben a dolgozatban a rendelkezésünkre álló valamennyi dokumentum bemutatása által a lehető legrészletesebben kifejthetjük.

A személyes kapcsolatok, bármennyi érdekességgel szolgálhatnak az érdeklődő olvasók számára, bármennyi fontos életrajzi adat forrásai lehetnek, itt minket elsősorban Takáts Gyula vasi, pontosabban szombathelyi irodalmi megjelenése és recepciója szempontjából érdekelnek. Nem hagyhatjuk azonban említés nélkül másik tevékenységi területe, a néprajzkutatás szempontjából fontos kapcsolatát a szombathelyi néprajzkutató Dömötör Sándorral, akitől Takáts 1950-ben a Pável Ágoston-émlékkönyvet kapta – erre egy későbbi jegyzetben részletesebben visszatérünk. Fontos továbbá röviden szólni a Kocsis Lászlóhoz fűződő meghitt kapcsolatáról. Az 1891-ben Szócén született, Rábagyarmaton nevelkedett, későbbi pap-költő Kocsis, a szombathelyi premontrei gimnázium elvégzése után elkerült Vas megyéből, de szülőföldjéről sohasem feledkezett meg, ahogy szülőföldje sem róla. Papi, kanonoki szolgálatát Baranya kisebb-nagyobb települései mellett főként Pécssett végezte. Takáts Gyulával való megismerkedésük forrása minden bizonnyal a pécsi Janus Pannonius Társaságban keresendő. Takáts Gyula Kocsis három dedikált könyvét őrizte könyvtárában, ezek 1937 és 1943 között születtek Pécssett, illetve Újdombóváron; a legkésőbbit, legszebbet idézem: „Szeretettel a sok jóságért az újdombóvári parókián Újdombóvár 1943. II. 7. Kocsis László”, mely a *Falum képeskönyve* (Szent István Társulat, 1942) c. kötetben található. Takáts Gyula pedig a következő meleg szavakkal emlékezik rá:

És ahogy ma a pécsi színek és harmincéves érzések és emlékek hálóját bogozom, e visszaidézett világban, az emléktájak másik vidékén meg kell emlékeznem Kocsis László költőről. Soha úgy meg nem látogathattuk a mindig mosolygót, hogy megértő szeretettel ejtett, népi tájszólása mellé ne hozatta volna föl káptalani borait és felvágottait. A le-leránduló Berda Józseftől a helyi Weöres Sándorig az írónévsor ábécéje szerint nagyon sokan megtörténtek az asztalnál a bajszukat. Mindig jó ízzel jöttünk el a barokkos homlokzat órája alól.⁶

E sorból nem hagyhatjuk ki a fiatal korában világcsavargó Tatay Sándort, akinek a *lődörgések korában* (hadd éljek itt önéletrajzi regénye címének szavaival) Vas megye is otthont adott egy időre: lakott Répcelakon, megjárta Szombathelyt is, Kőszegen pedig grafológusként nyitott irodát. Már idézett című kötetét a következő szavakkal dedikálta barátjának: „Takáts Gyuszinak, öreg barátomnak és komámnak Budapest 1978. III. 15. Tatay Sanyi”. A „komám” itt szó szerint értendő; Takáts Gyula keresztapja volt Tatay Sándor leányának, Tatay Ágotának.

Bárdosi Németh János, már pécsi éveiben, 1960 és 1978 között öt könyvét dedikálta Takáts Gyulának, mindegyiket „*régi szeretettel*”, illetve „*régi barátsággal*” – mely régi barátság és szeretet a harmincas évek második felére mutat vissza. És minden bizonnyal ennek, valamint a Pável Ágostonhoz fűződő barátságnak és szeretetnek eredménye Takáts Gyula első szombathelyi irodalmi megjelenése is, az 1936–37 majd 1942–1944 között működött *Írott Kő* folyóiratban, amely első sorozatának Bárdosi Németh János, a másodiknak Németh László volt a szerkesztője.⁷ Takács Gyula a második sorozatban szerepelt négy ver-

⁶ *Vallomás Pécsről.* In: *Tükrök szava, betűk arca.* Szépirodalmi, 1985., 108.

⁷ Nem azonos a regény- és drámaíró Németh Lászlóval. „Az első, ami szemet szúr, hogy akkor, amikor Németh Lászlónak már tucatnyi könyve jelent meg, amikor már *Tanú* címmel maga is folyóiratot írt, szerkesztett és adott ki, az *Írott Kő* új szerkesztője vállalta ennek a névnek a fölírását a lap homlokára. Később a lapban megjelent írásai szignálásakor már használja az Sz. [*Szombathelyi – FZJ*] megkülönböztető rövidítést, a kolofoonban azonban továbbra is a Németh László név szerepel.” – írja Tüskés Tibor *A második Írott Kő (1942–1944)* c. tanulmányában (*Életünk*, 1964/2, 77–85.).

sével.⁸ A recepció 1942-ig megelőzte a saját művek közlését, később párhuzamosan folyt velük. Már 1937-ben a *Vasi Szemle*ben, Marék Antal írói portré-sorozatában, megjelent Takács Gyula arcképvázlata is.⁹

Mind az öt, háború előtt (1943-ig) megjelent könyvről született ismertető a szombathelyi folyóiratokban. A *Kút*-ról Pável Agoston írt a *Vasi Szemle* 1935/4., a *Kakuk a dombon*-ról Merényi Oszkár az 1938/1–2., a *Május*-ról Bárdosi Németh János az 1940/12., a *Családfa helyett*-ről ugyanő az 1941/4. számában. A *Hold és hárs*-ról pedig az *Irott Kő* 1943/6. számában jelent meg ismertető ugyancsak Bárdosi Németh tollából. Később, már a háború után, a Palkó István szerkesztette *Népünk* című kiadvány 1948/1. számában Szilassy Lajos mutatta be a *Se ég, se föld* c. kötetet. Az 1944-ben kényszerű okokból megszűnt, majd 1958-ban újjáéledt *Vasi Szemle* 1961/3. számában pedig megjelent Takács Gyula *Egy boldog kor elé* című verse.

Az eddigiekből látható, hogy Takács Gyulának az *Életünk*ben való feltűnése, majd rendszeres, egyre gyakoribb megjelenése korántsem volt előzmény nélküli. Az 1963-ban indult *Életünk* első éveiben irodalmi és művészeti antológiaként működött, felelős szerkesztője Palkó István volt. Ezen első években Takács Gyulának csupán egy prózaverse jelent meg az antológiában. Palkó Istvánhoz, mint szerkesztőhöz írt egyetlen levele fennmaradt, csakúgy, mint Palkó István válasza, mindkettő szerepel az itt bemutatásra kerülő levelek között. A hetvenes évek elejétől kezdve, mikorra már irodalmi, művészeti és kritikai folyóirattá vált az *Életünk*, Takács egyre gyakrabban publikált verseket, recenziókat, kritikákat, sőt, grafikákat is a folyóiratban, számos alkalommal jelentek meg róla, illetve kötetéről szóló írások is – mindezeket a bemutatásra kerülő levelekben és a hozzájuk fűzött jegyzetekben látni fogjuk. Azon megjelent írásoknak, melyek ugyan nem róla szólnak, de neve említve van bennük, felsorolására e helyt nem is vállalkozunk. Bátran állíthatjuk, hogy Takács Gyula megbecsült szerzője volt az *Életünk*nek – s maradt is: születésének századik évfordulóján az *Életünk* a 2011/2. számát teljes egészében Takács Gyula emlékének szentelte. S talán nem túlzás azt sem állítani, hogy Takács Gyula is otthonosan érezte magát a lapban. Bizonyára személyesen, a szerkesztőségben is, már évtizednyi rendszeres megjelenéssel maga mögött, mindenesetre az 1982. március 22-i naplóbejegyzése ezt sejteti:

Szombathelyen voltunk az Életünknel. Somogy-estet rendezett a Berzsenyi Könyvtár és az Életünk. Szép este volt. Az egyik gimnázium tanulói adtak elő verseimből, és mert külön is köszöntötték Weörest, Károlyi Amyt, Kiss Tamást, az őket köszöntő verseimet is elmondták. Jobbak voltak, mint a sokszor hányaveti, olvasni se tudó színészek Pestről. Rózsa Béla és Pete György sok borral, konyakkal olajozott folyóiratot szerkeszt. Devecseri Gábor könyveit adta át az este Huszár Klára a Tanítóképző Főiskola könyvtárának. Gazdag Erzsike vezeti a könyvtárat. Korábban Kodály Erzsike negyven versére írt kórust és dallamot, zenepedagógiai művet. Érdekes és elgondolkoztató Kodály és Gazdag Erzsike irodalmi találkozására. Cs. Nagy Pista is itt volt. Egyéni, száraz, szikár, lírai egyéniség ő.

Eszerint nemcsak Takács Gyula volt megbecsült vendég az *Életünk*nel és Szombathelyen, hanem a *szomszédvár* irodalmi folyóirata, a *Somogy* is. A rövid kis bejegyzés további kommentárt nem is igényel, önmagában megbecsülendő dokumentatív értékkel bír. Csak sajnálhatjuk, hogy Takács Gyula a hetvenes években még nem vezetett naplót...

8 *Egy megyei fészekben* (1942/6, 10.), *Induló* (1943/2, 4.), *Hold és hárs* (1943/2, 10.), *Alkonytáji vers* (1944/6, 7.).

9 MARÉK Antal: *Dunántúli lírikusok, V. rész Weöres Sándor; VI. rész Takács Gyula* (*Vasi Szemle*, 1937/3, 137–145.).

Szombathelyi írókkal, szerkesztőkkel persze nem csupán Szombathelyen találkozott Takáts Gyula. Szintén 1982. évi, november 13-i naplóbejegyzésében olvashatjuk:

Hévizen Szabó Lőrinc emléktábláját lepleztem le. Nagy közönség gyűlt össze a termálfürdő falánál. Az ismert Borsos bronzplakett díszíti a márványt. A Magyar Írószövetséget a szombathelyi írócsoport képviselte. Gazdag Erzsí koszorúzott. Rózsa Béla is ott volt, az Életünk egyik szerkesztője, de Pestről senki.

Ez már igényelne további kommentárt, Takáts Gyula a bejegyzés további részében maga is ad hozzá, itt azonban el kell tekintenünk tőle: kivezetne jelen írás tárgy köréből.

Neki magának is volt alkalma vendégül látni az *Életünk* szerkesztőit. Pete György, aki 1977 végén váltotta Kulcsár Jánost a főszerkesztői székben, szívesebben kereste fel személyesen a lap szerzőit, mintsem levelezett velük. Egy ilyen alkalmat örökít meg a napló 1983. aug. 3-án kelt bejegyzése:

Eljöttek meglátogatni a szombathelyi Életünk folyóirat munkatársai. Pete György mindig jó érzéseket kelt, ha beszélgetünk. Irodalmilag és a történelemben is járatos. Tisztaban van például Bori Imre kis balkáni modernizmusával és a vajdasági provincializmussal is. Száraz Györgyről sok jót mondott.

A látogatás a balatongyöröki Bece-hegyen történt. Takáts Gyula a nyarakat legnagyobb részben ott töltötte, s a következő napi naplóbejegyzés bizonyítja, hogy a látogatás idején is ott tartózkodott.

Az *Életünk* még két helyen szerepel Takáts Gyula naplójában. Egyszer 1985. szept. 6-án, amikor Rózsa Béla halálhírére vette:

Györökre befelé az úton megállította kis kocsimat egy szombathelyi írástudó és közölte, hogy meghalt Rózsa Béla, az Életünk egyik szerkesztője. Művelt, jó modorú alkoholista volt.

Majd 1986. március 6-án:

Szombathelyre hívnak... az Életünk szeretne irodalmi estet velem. Lemondtam. Nagyon sok volt a köszöntő.¹⁰

A továbbiakban bemutatandó levelezésből kiderül, hogy az *Életünk* mindenkori munkatársai közül Takáts Gyula a legtartósabb, legintenzívebb és valóban rendszeres kapcsolatban Rózsa Bélával állt. Kettejük viszonya az évek során, magától értődően, szívélyessé, barátságossá vált. Rózsa Béla igen gondos, nagyon felkészült és kiváló ízlésű szerkesztő volt, aki Takáts Gyulát mintegy másfél évtizedig tartotta meg az *Életünk* szerzői között. Levelezésük azonban természetesen mégsem baráti (vagy akár pályatársi), hanem afféle szerkesztőségi levelezés, és akként is kell értékelni, kezelni. Ez esetünkben egyrészt azt jelenti, hogy nem szorítkozhatunk csupán a Rózsa Bélával történt levelezés közlésére, be kell mutatni a más munkatársakkal (pl. Kulcsár János főszerkesztővel) történt levélváltást ahhoz, hogy teljes képet kaphassunk Takáts Gyula és az *Életünk* kapcsolatáról. Másrészt a szoros kapcsolódás okán közölnünk kell Rózsa Béla és Kiss Tamás levélváltását (legalábbis az abból fennmaradt egyetlen levélpárt) is.

Kiss Tamás 1974-ben összegyűjtötte Jékely Zoltántól, Takáts Gyulától, valamint Weöres Sándortól 1934 és 1944 között kapott leveleit, s azokat kísérő tanulmánnyal ellátva közlésre előkészítette. Takáts Gyula e munkáról már annak végleges formába öntése előtt tájékoztatta Rózsa Bélát, s javasolta az *Életünk*ben történő közlését, annak vasi-dunántúli

¹⁰ Takáts Gyula 1986. február 4-én volt 75 éves.

vonatkozásai, valamint kétségtelen (és az utókor által igazolt) irodalomtörténeti jelentősége okán. Később, mint az leveleiből kiderül, Budapestre utazott, ahol Jékely Zoltánnal és Pomogáts Bélával elvégezték a levelek egyfajta korrektúráját, közölhetővé tételét. (Kiss Tamás Jékely leveleit, azok erős személyes vonatkozásai miatt, ugyan összegyűjtötte, de közölni nem akarta). Majd 1974 végén a kész munkát is Takáts Gyula juttatta el Rózsa Bélának. Fontos kiemelni Takáts Gyula 1974. június 17-én írott levelének egy mondatát: „Aztán egyszer én is kiadom a Kiss–Jékely–Weöres–Jankovich–Vas–Rónay–Toldalagi–Képes levelezést”. Itt fogalmazódik meg először leírva az a terv, amely később (1984-ben) a *Helyét kereső nemzedék* című kötet megjelenéséhez vezetett – fontos adat ez a Takáts-filológia számára.¹¹

Takáts 1975. évi leveleinek állandó témája a Kiss Tamás munkájának megjelenése iránti érdeklődés, illetve annak egyre határozottabb sürgetése. A közlés halogatása hátterében szerkesztőségi viták, küzdelem a rovatok terjedelméért, oldalszámokért, állnak, s maga a mű, a levelek közlése folytán meglehetősen terjedelmes. Végül 1975 novemberében Takáts Gyula a közlés érdekében Kulcsár János főszerkesztőhöz fordult levélben. Korrekt és logikus érvelése meghozta eredményét: Kiss Tamás írása az *Életünk* 1976/1. számában megjelent.

Mindemellett Takáts Gyula levelei elsősorban természetesen saját, illetve róla szóló művek közlése érdekében íródtak. Így legtöbbjük mellett nyilván szerepelt a közlésre szánt kézirat is. Ezek aztán a levéltől elválasztva elindultak a maguk nyomdai útján, s elvesztek, vagy legalábbis ismeretlen helyen lappanganak.¹² Korántsem teljes maga az itt bemutatásra kerülő levelezés sem. Rózsa Béla csak nagyon esetlegesen és egyáltalán nem gondosan őrizte meg a szerzők hozzá írott leveleit, így azok közül sok elveszett, szétszóródott. Mint látni fogjuk, az is előfordul, hogy egy-egy boríték megmaradt, tartalma azonban hiányzik.¹³ Esetenként bizonyos levelek valahai létezésére a rájuk írt (és fennmaradt) válaszból, vagy csupán Takáts Gyula valamely művének közléséből következtethetünk. Még sajnálatosabb és némiképp meglepő, hogy Takáts Gyula hagyatékában se maradtak meg hiánytalanul Rózsa Béla irományai. Annyira nem, hogy az 1976. május 22-i darab után már egyet se találtunk meg. Pedig Takáts Gyula gondosan eltette a hozzá érkezett küldeményeket, rendezte és részben fel is dolgozta őket. S hogy mégis hiányokat találunk a hagyatékban – nos, ezzel kapcsolatban felelőtlenség volna megalapozatlan feltételezésekbe bocsátkoznunk. A levelezéskutatás és -feldolgozás egyáltalán nem egyedi velejáráói ezek. Bizonyos, hogy fognak még előkerülni Takáts Gyula által Rózsa Bélának, illetve az *Életünk* szerkesztőségének írott levelek. S nem reménytelen az sem, hogy Rózsa Béla jelenleg ismeretlen helyen lappangó üzenetei is felbukkannak még valahol.

Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy Takáts Gyula hagyatékában szerepel négy olyan hivatalos levél, amelyet Takács Miklós, a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár igaz-

11 A *Helyét kereső nemzedék* (Magvető, 1984) kötetben szereplők közül Forgács Antal, Jékely Zoltán, Kiss Tamás, Vas István és Weöres Sándor leveleit Takáts folyóiratokban is publikálta 1982–83-ban, a részletes bibliográfiai felsorolástól itt eltekintünk.

12 A hagyaték ilyen irányú átvizsgálása még nem történt meg, nem zárható ki, hogy a közlésre beküldött kéziratok közül oda valamennyi visszakerült.

13 Különös módon még az is előfordult, hogy Takáts Gyula levele egy másik levelének borítékával találkozott össze. A Honterus Antikvárium 2016. szept. 17-i árverésén kalapács alá került Takáts Gyula (saját keltezése szerint) 1976. ápr. 7-én Rózsa Bélának írott levele, a katalógus szerint „eredeti borítékában”. A borítékon azonban a postabélyegző dátuma 1981. III. 19.

gatója írt neki. Ezek mindegyikében Rózsa Béla szerepel ügyintézőként. Egyiküket Rózsa Béla 1976. március 17-én kelt levele mellett tárgyaljuk. A négy közül a legkorábbi 1971. április 2-án kelt. Ebben Takács Miklós arra kéri fel Takáts Gyulát, hogy az 1971. május 7-i Berzsényi Dániel emlékülésen szerepeljen egy legfeljebb 20 percnyi előadással. Fennmaradt Takáts Gyulának erre a levélre írott válasza is (a levél 1971. április 24-én kelt), melyben örömmel fogadja a felkérést, és megjelöli előadásának címét is: *Egy ismeretlen Berzsényi vers (Somssich Pongráczhoz)*.¹⁴ Másik, 1976. április 2-án kelt levelében arra kéri Takáts Gyulát, hogy a legfeljebb száz példányban kiadni tervezett, *Tiszteletadás Berzsényinek* című kötethez, melyben kortárs költők róla írott versei szerepelnének, méghozzá kézirat-facsimilében, bocsássá közlésre *A somogyi klasszikus* c. versét. Levelében Takáts Miklós írja, hogy tájékoztatásul mellékelve megküldi a kis mappa tervezetét.¹⁵

*

1. Takáts Gyula levele Palkó Istvánnak

Kedves Barátom,
itt küldök kítűnő antológiátnak egy prózaversemet.¹⁶ Kérlek, közöltesd. Nem tudom, Niklára meghívtak-e? Ott áprilisban ünnepek lesznek és kértem a megyei tanácsunkat, hogy Káldi Jánossal hívjanak meg. Sajnos tokszalag szakadásom van és most személyesen nem tudok a dolgoknak utána nézni, s ott nem is találkozhatunk. Gipsszel billeglek. Ölel

Takáts Gyula

3. 19.
67.

Egy lap, egy beírt oldal. Borítéka megvan: *Palkó István tanár; író, szerkesztő, etc Szombathely Felsőfokú Tanítóképző Intézet F: Takáts Gyula Kaposvár; Múzeum.*

2. Palkó István levele Takáts Gyulának

Kedves Barátom!
Ne haragudj, hogy márciusi leveledre csak most válaszolhatok. Nem lustaságom volt az oka. Az *Életünk* ezévi első száma ugyanis sokat késett Pesten a Kiadói Főigón (sic). S amíg annak sorsa el nem dőlt, addig a 2. szám anyagában nem tudtam volna érdemben nyilatkozni. Most végre megjött az engedélyezés, így a 2. számhoz is hozzákezdhetünk. Versed nagyon szép s a 2. számba hozom, ha a lektorátus nem vétőzza meg.

14 Ez később *Egy ismeretlen Berzsényi óda: Berzsényi Dániel utolsó keltezhető verse* címmel jelent meg a *Kortárs* 1971/10. számában (1608–1613). Lásd még a 17. sz. jegyzetet.

15 A melléklet nem maradt fenn a hagyatékban. Az elkészült kis albumot Takács Miklós 1976. június 3-án egy, a verset megköszönő levél kíséretében küldte el Takáts Gyulának.

16 Fennállása első éveiben az *Életünk* antológiaként működött, Palkó István volt a felelős szerkesztője. A prózavers a *Mesterek és gazdák* (1967/2., 8.).

Niklára még nem kaptunk meghívást, s nem tudom, hogy egyáltalán esedékes-e még. Pedig nem volna érdektelen számunkra ez sok okból.

Örülünk, hogy az Életünk tetszik, s jó volna Somogyot is szorosabb szálakkal hozzácsatlakoztatni, persze ez az ottani verselőkön múlik-múlna. Hátha megérik majd idővel ez a gondolat, s ha egyáltalán az Életünk is létezik majd még.

Szomorúan hallom, hogy gipsszel ballagsz. Hát illik ez? Node mielőbbi gyógyulást!

Valóban jó volna Niklán személyesen elbeszélgetnünk egy kissé kiadósabban.

Öllelek szeretettel:

Palkó Pista

Szombathely, 1967. IV. 11.

Egy lap, egy beírt oldal, borítéka hiányzik.

3. Rózsa Béla levele Takáts Gyulának

Szombathely, 1971. június 28.

Kedves Munkatársunk,

nagyszerű Berzsenyi-tanulmányod iránt – ha az már a Kortárshoz került – csak félve merek érdeklődni. Nagy veszteség ez számunkra, hacsak valami kancsal véletlen nem segít.¹⁷

Inkább az iránt érdeklődöm hát, hogy a közeljövőben mit várhatunk Tőled? S ragaszkodásomat meg is magyarázom azzal, hogy leghozzáértőbb bírálóink szerint egyik legértékesebb közleményünk a Te Jékely-tanulmányod volt.¹⁸

Kérem tehát további szíves támogatásodat.

Őszinte barátsággal köszönt:

Rózsa Béla

Egy lap, egy beírt oldal, az Életünk fejléces papírján. Borítéka (az Életünk emblémás borítéka) megvan, címzés: Dr. Takáts Gyula múzeumigazgató K a p o s v á r, Táncsics tér 2. Rippl-Rónai Múzeum.

4. Takáts Gyula levele Kulcsár Jánosnak

Kaposvár, 972. 8. 26.

Kedves Barátom,

már bizony régen nem írtam a ti lapotokban.¹⁹ Viszont rendszeresen olvasom és örömmel. Jó, hogy Pécs mellett Pannónia másik felében ott van ez az irodalmi folyóirat. Úgy vélem,

17 A „kancsal véletlen” nem segített, a tanulmány a *Kortársban* jelent meg. (Takáts Gyula: *Egy ismeretlen Berzsenyi-óda, Kortárs*, 1971/10., 1608–1613.)

18 TAKÁTS Gyula: *Csillagtoronyban – Jegyzetek Jékely Zoltán lírájához (Életünk, 1970/5., 460–465.)*.

19 Takáts Gyulának e levél megírása előtt összesen két munkája jelent meg az *Életünkben*, lásd a 16. és 18. jegyzeteket.

FORRÁS

FEHÉR ZOLTÁN JÓZSEF: TAKÁTS GYULA ÉS AZ ÉLETÜNK

lassan de biztosan betölti feladatát. Egyéni színeit igyekezettek erősíteni szerzőkkel és rovatokkal és nem utolsó sorban a kritikával. Sok tehetséges fiatal tanár van. Fogjátok írásra őket... Itt küldenék 3 versemet. Kérlek közöltessed együtt!²⁰

Köszönettel üdvözöl

Takáts Gyula

P.S. Nem tudom, van-e annak akadályja, hogy a tiszteletpéldányos munkatársak névsorába bekerüljek és így kapjam a folyóiratot. Címem: Takáts Gyula, Kaposvár, Kovács S. u. 9.

Egy lap, egy beírt oldal, boríték hiányzik.

5. Kulcsár János levele Takáts Gyulának

Szombathely, 1972. szeptember 6.

Takáts Gyula

Kaposvár

Kovács S. u. 9.

Kedves Barátom!

Végtelenül örültünk kedves levelednek, s köszönjük a bölcs és baráti kritikát is. Bízom abban, hogy megszívlelését előbb-utóbb kézzelfoghatólag is tapasztalni fogod folyóiratunkban. Verseidet – kívánságod szerint a hármat együtt – beválogattuk soron következő (októberi) számunkba. Ami a tiszteletpéldánnyal kapcsolatos problémát illeti, ott nehézségekkel kell számolnom, hiszen ezt nem szerkesztőségünk, hanem a posta és a kiadó közösen intézi. Mindenesetre megpróbálom.

Szeretném remélni, hogy kézirataidal és baráti tanácsaidal a jövőben is támogatni fogod a mi nehéz és cseppet sem háládatos munkánkat.

Ennek jegyében köszönt sok-sok szeretettel:

Kulcsár János

Egy lap, egy beírt oldal, az Életünk fejléces papírján. Borítéka (az Életünk emblémás borítéka) megvan, címzés: TAKÁTS GYULA részére Kaposvár Kovács S. u. 9. A címzés tollal áthúzva, fölötte kézírással: Utána: Balatonyörök Becehegy.

20 Takáts Gyula három verse: *Izzó kalitkák*, *Mert lényeddel egy*, *Preobrazsenszki táblakép*. Kérésének megfelelően együtt jelentek meg az *Életünkben* (1972/5., 390–391.).

6. Takáts Gyula levele Kulcsár Jánosnak

73. VI. 19.

Kedves János,

itt küldöm ezt az írást Weöres Sándorról.²¹ Mint dokumentációs anyag is helytálló! Kérlek, légy szíves és közöltessed az Életünkben. Bizonyos mértékben ez vasi feladat is. Tudom, hogy mennyire szeretik Sanyit a szülőföldjén. Figyelmedet köszönve üdvözl

Takáts Gyula

P. S. Ha valami akadály lenne, sürgősen küldjed vissza a kéziratot. Az Életünket küldhetnétek-e? Ígértétek, de azóta se kapom, hanem veszem.

Egy lap, egy beírt oldal, boríték hiányzik. Még aznap küldi levelezőlapon a levél folytatását:

7. Takáts Gyula levelezőlapja Kulcsár Jánosnak

19. 6. 73.

Kedves János,

elfelejtettem megírni, hogy a Weöres írás címét a helyzet, megjelenés, stb. szerint lehet változtatni. Pld W. Sándorról. Vagy: Emlékek; Adatok stb.
Üdvözl:

Takáts Gyula

Címzés: Kulcsár János író főszerkesztő 9700 Szombathely Rákóczi út 3 – II. ÉLETÜNK
Feladó: Takáts Gyula 7400 Kaposvár Kovács S. u. 9.

8. Kulcsár János levele Takáts Gyulának

Szombathely, 1973. június 21.

Dr. Takáts Gyula

7400 Kaposvár
Kovács S. u. 9.

21 *Weöres Sándor köszöntése*, (*Életünk*, 1973/4., 291–293.). Weöres Sándor 1973. június 22-én volt 60 éves. Takáts Gyula a köszöntőt korábban a *Tiszatáj*nak küldte el. Erre Ilia Mihály 1973. június 17-én kelt levelében válaszolt: „Weöres köszöntődet azért küldöm vissza, mert csak szeptemberben közölhetnénk, nagyon későn az ünnephez, a születésnaphoz. Kérlek, hogy ezért ne neheztedj”. A levél további részében „szigorúan” kér verseket Takáts Gyulától a *Tiszatáj* számára.

Kedves Gyula Bátyám!

Kéziratodat és a levelezőlapot egyazon pillanatban kaptam meg. Továbbítom Rózsa Béla barátunkhoz, aki folyóiratunknál a tanulmány és szemle rovatot gondozza. Weöres Sándor köszöntését egyébként mostani számunkban már megkezdtük (ez a szám még nyomdában van), de természetesen folytatni kívánjuk következő – augusztusi – számunkban is. Ott minden bizonnyal megfelelő helye lesz a Te írásodnak is. Minden közelebbit Rózsa Béla fog rövidesen megírni Neked.

Sok szeretettel köszönt:

Kulcsár János

Egy lap, egy beírt oldal, az Életünk fejléces papírján. Borítéka (az Életünk emblémás borítéka) megvan, címzés: Dr. Takáts Gyula részére Kaposvár Kovács S. u. 9.

9. Takáts Gyula levele Rózsa Bélának

Kaposvár

22. 4. 74.

Kedves Barátom,

a napokban beszéltem Laczkó Andrással Nagyatádon. Említette, hogy elküldte az Életünknek doktori értekezésének költői pályafutásomról írt fejezetét. Igen örültem hírének, hogy közölni fogjátok. Köszönöm és kérlek, szorgalmazzad.

Ezzel kapcsolatban említem meg, hogy Kiss Tamás költő, irodalomtörténész (Debrecen), most összeállította az őhöz írt leveleink csomóját. Melyeket Jékely, Weöres és jómagam írtunk pályakezdésünk idején. Biztos érdekes így együtt. Talán ez is érdekelné Benneteket! Ha igen, kérdezzétek meg Kiss Tamást, mi a szándéka levelezésünkkel? Címe: K. T. 4026 Debrecen, Garai u. 26. Hamarosan – ahogy megjöttem Rómából –, küldök versek; addig is baráti szeretettel köszönt

Takáts Gyula

Egy lap, egy beírt oldal, borítéka megvan (postabélyegző dátuma 1974. IV. 23.), címzés: Rózsa Béla szerkesztő 9700 Szombathely Rákóczi út 3. II. 12. F: Takáts Gyula 7400 Kaposvár Kovács S. u. 9.

Rózsa Béla, ha nem is azonnal, de néhány hét elteltével meg is kereste levélben Kiss Tamást. Ugyanaznap Takáts Gyulának is írt levelet, melynek egyik témája szintén a Kiss Tamás-féle levelezés-gyűjtemény. E levél borítékán a postabélyegző dátuma 1974. VI. 13., mely szerint Takáts Gyula legkorábban jún. 14-én kapta azt kézhez, ezért – a levelezés folyamatának jobb követhetősége érdekében – Takáts Gyula jún. 13-án kelt, Kulcsár Jánosnak írott levele után mutatjuk be.

10. Rózsa Béla levele Kiss Tamásnak

1974. június 11-én.

Kiss Tamás
Költő, irodalomtörténész
4026 Debrecen,
Garai u. 26.

Igen tisztelt Kiss Elvtárs!

A székesfehérvári vándorgyűlésen sajnos nem adódott alkalom arra, hogy bemutatkozhassam Önnek, holott nagyon foglalkoztat az, amire folyóiratunk barátja, Takáts Gyula volt szíves felhívni figyelmemet. Ő tett említést a pályakezdetés korának levelezéséről, amelyben Weöres Sándor és Jékely Zoltán is részt vett, s úgy tudja, hogy Ön ezt az izgalmas költői eszmecsere-t közlésre már elő is készítette.

Felettébb lekötölné, ha volna szíves tájékoztatni erről, vagy a kéziratot betekintésre elküldené, feltéve, ha érdeklődésem más megállapodást nem érint, s Ön nem zárkózik el a lapunkkal való együttműködéstől.

Szívélyesen üdvözlö:

Rózsa Béla
tud. munkatárs,
rovatvezető.

Gépelte levél (a feldolgozás alapja a gépirat kézzel alá nem írt másodpéldánya), egy lap, egy beírt oldal. Borítéka itt magától értetődően hiányzik.

Ez volt Rózsa Béla első levele Kiss Tamásnak, ezért a hivatalosan udvarias hangnem, és ezért a mára már anakronisztikusan ható, ám akkoriban teljesen általános (ez által jól el is csépelte) „elvtárs” megszólítás. Kiss Tamás református lelkész volt...

E helyt meg kell szakitánunk Takáts Gyula és Rózsa Béla, illetve az *Életünk* szerkesztősége levélváltásainak időrendjét, a Takáts Gyula által is oly fontosnak tartott levelezés-gyűjtemény elkészültének és megjelenésének történeti időrendje azt kívánja, hogy ide helyezzük Kiss Tamás válaszlevelét.

11. Kiss Tamás levele Rózsa Bélának

Debrecen, 1974. június 21.

Kedves Barátom,

érdeklődésedre a Weöres–Jékely–Takáts levelezést illetően a következő – egyelőre – tájékoztatást adhatom. A legkorábbi levelek 1934-től datáltak, így mindhárom költő indulását és bontakozását is jelentik. Jékelyt nem adnám oda, annyira személyes vonatkozásúak, hogy még kiadhatatlanoknak tekinthetők. A Weöres–Takáts – a két dunántúli

indokoltabb publikálásra. Az anyag terjedelme: 1934–44-ig összesen 26–29 levél; 20–23 flekk nyersen, de kell hozzá egy kis bevezető és néhány fontosabb jegyzet.

Levelezésünk ugyan mindmáig tart, de ez az indulás évtizede már szinte irodalomtörténetnek is számít. Ez a cca. ötven-ötvenöt flekk nem is túlzottan hosszú: egyszerre is hozható. Megvan a dunántúli regionális színe is, ami az ÉLETÜNK-et elsődlegesen érdekelheti. Semmilyen más folyóíratra nem is gondoltam, együttműködésünk természetes. Kiváltképp, ha Takáts Gyula – s gondolom Weöres sem zárkózik el tőle – oly igen szeretné publikálását, hogy közvetítette is.

Szíves válaszodat várva,

Szívélyesen köszönt:
Kiss Tamás

Géppel írt levél, egy lap, egy beírt oldal, borítéka hiányzik. A magától értetődően kézzel írt aláírás fölött, szintén Kiss Tamás kézírásával, megismételt szöveg: „Válaszod várva”.

Az elkészült, majd végül kiadott munkában Jékely Zoltán levelei is szerepelnek. Későbbi levelekből látni fogjuk, mikor és hogyan hárult el közlésük akadálya. Itt visszatérünk Takáts Gyula és az *Életünk* levelezésének időrendjéhez.

12. Takáts Gyula levele Kulcsár Jánosnak

13. 6. 74.
Kaposvár

Kedves János,

tegnap küldtem verseket az Életünknek.²² Viszont levelemben elfelejtettem megemlíteni Laczkó András tanulmányát pályakezdő éveimről.²³ Ott van nálatok. Kérlek, közöltessétek. Alapos, jól-főlkészült kritikus és dolgozat... És dunántúli is az ügy!... Laczkó most doktorált; június 15-én avatják Debrecenben. Doktori értekezésének témája költészetem és irodalmi munkásságom volt. Csak azért említem, hogy ebből is lássad, hozzáállása a kis tanulmányhoz alapos. Jó egészséget és jó szerkesztést; ölel Rózsa Bélával együtt
Takáts Gyula

P. S. Értesítéseket várom.

Egy lap, egy beírt oldal, borítéka hiányzik.

22 Az előző napon küldött versek kísérőlevele egyelőre hiányzik. Itt *Száz nap a hegyen* címmel a *Heszperidák kertjén innen* c. versciklus XXVII. és XXXVII. darabjáról van szó (*Életünk*, 1974/4. 291. 292.).

23 LACZKÓ András: *Takáts Gyula pályakezdése* (*Életünk*, 1974/3., 255–262.).

13. Rózsa Béla levele Takáts Gyulának

Szombathely, 1974. június 11-én.

Takáts Gyula
József Attila-díjas költő
7400 Kaposvár,
Kovács S. u. 9.

Kedves Bátyám!

Most kaptam a hírt a nyomdából, sietek is tovább adni, hogy a következő napokban várható harmadik számunk megjelenése. Szeretném, ha örömet szerezne Laczkó András Rólad szóló írása, s lökést adna tervezett monográfiája mielőbbi megírásához, kiadásához is.²⁴ Nagyon hálás vagyok figyelmességéért, amellyel megemlítetted Kiss Tamás izgalmasnak ígérkező levélösszeállítását. Közvetlenül Laczkó írásához csatlakoztatva már nem tudtuk volna közölni, az ő munkáját viszont nem akartam sokáig pihentetni. Igyekezem megismerni költői eszmecseréteket, mert feltételezem, hogy közlése csak előnyére válna lapunknak. Búcsúzásként csak azt ismétlem meg, hogy mindig szíves szeretettel várjuk kézirataidat.

Szeretettel köszönt tisztelő híved:

Rózsa Béla

Egy lap, egy beírt oldal, az Életünk fejléces papírján. Borítéka (az Életünk emblémás borítéka) megvan, címzés: Takáts Gyula József Attila-díjas költő 7400 K a p o s v á r, Kovács S. u. 9.

14. Takáts Gyula levelezőlapja Rózsa Bélának

17. 6. 74.

Kedves Bélám,
köszönöm jó híreidet. Laczkó azóta ill. június 15-e óta doktor lett a Takáts témával Debrecenben. Kiss Tamásnak írtam híredről. Úgy gondolom, ha ezeket közlitek, úgy a Nyugat utáni 3. nemzedék irod. történeti fölmérésében előljáró helyet vállalna az Életünk. Te is írnál Kiss Tamásnak... Aztán egyszer én is kiadom a Kiss–Jékely–Weöres–Jankovich–Vas–Rónay–Toldalagi–Képes levelezést. Ölel

T. Gyula

Címzés: Rózsa Béla író, szerkesztő 9701 Szombathely Pf. 168 Életünk! Feladó: Takáts Gyula 7400 Kaposvár Kovács S. u 9.

24 Lásd az előző jegyzetet.

15. Rózsa Béla levele Takáts Gyulának

Szombathely, 1974. június 28.

Dr. Takáts Gyula
József Attila-díjas költő

7400 Kaposvár
Kovács S. u. 9.

Igen tisztelt Bátyám!

Jó hírem van: Kiss Tamás Tőled 29 levelet, Weörestől 26-ot ajánlott fel közlésre. (hozzávetőlegesen 43 kéziratoldálnyit anyagot), Jékely Zoltánét személyes vonatkozásai miatt még kiadhatatlannak ítéli, Jankovichról viszont említést sem tett. Összeállítása az 1934-től 1944-ig terjedő időszakot öleli fel. Kész az anyagot bevezetni és jegyzetelni is. Szeretettel kérek, szíveskedj segítségemre lenni a következő megfontolást érdemlő kérdések eldöntésében.

Elégedjünk-e meg Kiss Tamás felajánlott összeállításával, avagy javasoljuk anyagának kiegészítését néhány Jékely és Jankovich levéllel is – na meg természetesen az általa írottakkal – mert így a nemzedékekben oly jelentős baráti kör indulása teljesebb értékű dokumentálást kaphatna?

Mivel régi és mai barátokról van szó, a bevezetés feladatát úgy vélem megoldhatónak, hogy az összeállításban szereplő valamennyi költő adna egy rövid kis visszapillantást. Rövidet, mert folyóiratunk oldalait sem megszaporitani, sem megnövelni nem tudom; 65-70 flekk elhelyezését tudom kilátásba helyezni.

Indítványomról tájékoztatom Kiss Tamást is, és most már teljesen Rátok bízom, hogy a szűkebb vagy a tágabb elgondolást valósítjátok-e meg. Kérek, hangoljátok össze munkátokat, értesítetek döntésekről és arról, hogy mikor számíthatok az érdeklődéssel várt összeállításotok kézhezvételére.

Szeretettel köszönt őszinte híved:
Rózsa Béla

Egy lap, egy beírt oldal, az Életünk fejléces papírján. Borítéka (az Életünk emblémás borítéka) megvan, címzés: Dr. Takáts Gyula József Attila-díjas költő 7400 K a p o s v á r, Kovács S. u. 9. Cím áthúzva, alatta kézírással: Utána: Balatonyörök, Becehegy.

Takáts Gyula e levelet gazdagon megjegyzelte. Több sorát aláhúzta, valamint a lap tetején és alján is kézírásos jegyzeteket helyezett el. E jegyzetek itt történő bemutatását – és némi magyarázatát – nemcsak tartalmi fontosságuk indokolja, hanem egyben rávilágítanak a szerző, szerkesztő, közreműködő (hiszen Takáts Gyula közreműködő volt Kiss Tamás levelezés-gyűjteményének megjelenésében) együttműködésére, műhelymunkájára is.

A lap tetejére írott jegyzetek:

1. *Én sem tettem. (Jankovich)* A levélben a „Jankovichról említést sem tett” felsor aláhúzva, előtte az 1. sorszám.

2. *Jékely?* A levélben Jékely Zoltán neve aláhúzva, előtte a 2. sorszám.

3. *Csak nálam lehet. Ezt csak október-novben tudnám adni.* A levélben a „na meg természetesen az általa írottakkal” felsor aláhúzva, előtte a 3. sorszám. Takáts Gyula jól tudta, hogy se Weöresnél se Jékelynél nincsenek meg Kiss Tamás levelei.²⁵

4. *Csak K.T. vezesse be, mert így személyesebb...* Az „anyagot bevezetni és jegyzetelni” felsor aláhúzva, előtte a 4. sorszám. E vonatkozásban az „összeállításban szereplő valamennyi költő adna egy rövid kis visszapillantást” sor is aláhúzva.

A lap alján található jegyzetek:

1. *Ez lenne a helyes, amit K.T. ajánl. (Jékelyvel, ha nem maradjon... változatlan...)* Ne keressük itt a saját célra odavetett szavak pontos értelmezését. Bizonyára nem volt még eldöntve, hogy később ('74 októberében) Jékelyvel és Pomogáts Bélával együttműködve Jékely leveleit is közlésre alkalmassá teszik.

2. *Én majd leadok később egy levelezést (W[eöres] – J[ékely] – Jankovich – Kiss Tamás – Vas István.).* Ez a maga teljességében csak a tíz évvel később megjelenő *Helyét kereső nemzedék* című kötetben történik meg – lényegesen hosszabb névsorral.

A később elkészült, s majd az *Életünk* 1976/1 számában megjelent munkához csak Kiss Tamás írt bevezetőt. Jékelynek csupán négy levele szerepel benne, Kiss Tamástól pedig még a Takáts Gyulához írottak sem.

16. Takáts Gyula levele Rózsa Bélának

E levélnek csak a borítéka maradt fenn, a postabélyegző kelte: 1974. VII. 4. (Címzés: Rózsa Béla szerkesztő etc. 9701 Szombathely Rákóczi út 3. II/12 Pf. 168 ÉLETÜNK SZERK. F: Takáts Gyula 8313 Bgyörök Becehegy.)

Takáts Gyulának az előző levélre írott jegyzetei, azok magyarázata, valamint Rózsa Béla következő levelének vonatkozó része („mindenben a Te kívánságod szerint járok el”), aligha teszik kétségessé, hogy az üres borítékban az előző levélre írott válasz volt található, mi több, annak tartalmát is sejtetik.

17. Rózsa Béla levele Takáts Gyulának

Szombathely, 1974. július 10-én.

Dr. Takáts Gyula
József Attila-díjas költő

8313 Balatongyörök,
Bece-hegy.

25 A pályatársak, nemzedéktársak egymáshoz írott korai levelei sokuknál a háború viszontagságainak estek áldozatául.

Kedves Bátyám,

éppen a napokban jelent meg ez évi harmadik számunk, s benne Laczkó András Rólad szóló tanulmánya, s most nagyon félek, hogy a közlemény mégsem szolgál örömdre. Régtől nem fordult elő lapunknál hasonló tördelési hiba: a dolgozat végéről hiányzanak a hivatkozások. Szégyelljük felettébb és szíves elnézésedet kérjük. (A tiszteletpéldányod ügyében átszoltam a szerkesztőségbe, a napokban bizonyára megkapod.)

A Kiss Tamás által sajtó alá rendezendő levelezések ügyében azt ígértem, hogy mindenben a Te kívánságod szerint járok el. Javaslatodat azonnal megírom neki, és örülök, ha jövőre a Te szíves közreműködésed eredményeként folytatása is lesz a közleménynek. Termékeny és kellemes Bece-hegyi időzést kívánva

igaz szeretettel köszönt:
Rózsa Béla

Egy lap, egy beírt oldal, az Életünk fejléces papírján. Borítéka (az Életünk emblémás borítéka) megvan, címzés: Dr. Takáts Gyula József Attila-díjas költő 8313 B a l a t o n g y ö r ö k, Bece-hegy.

18. Takáts Gyula levelezőlapja Rózsa Bélának

Bece, 19. 7. 74

Kedves Béla, ha lemaradt Laczkó A. dolgozata után a hivatkozások felsorolása, azon lehet és kellene is segíteni. A köv. számban közöljétek azzal a szerény megjegyzéssel, hogy „technikai okokból kimaradt”. Így végeredményben irod.történetileg is használható lesz a dolgozat. Laczkó az MTA-tól valószínű megkapja a könyv megírására a megbízást.²⁶ Így értesültem. Így a levelek is érdekesek lesznek. Barátsággal köszönt

T. Gyula

Címzés: Rózsa Béla szerkesztő etc. 9700 Szombathely Rákóczi u 3. II/12 P.f. 168 Feladó: Takáts Gyula 8313 Balatongyörök Bece-hegy

19. Takáts Gyula levele Rózsa Bélának

Bece-hegy
30. 9. 74

Kedves Béla,
mi újság a Kiss Tamás levelezés-publikációja körül? Egyszer írt Tamás a nyáron, azóta pedig hallgat. Remélem, nincs akadálya a közlésnek.

26 LACZKÓ András: *Takáts Gyula* (Akadémiai Kiadó, *Kortársaink*, Budapest 1976.

Köszönöm figyelmedet a „Száz nap a hegyen” iránt. Azóta Würtz Ádám szép rajzokat is készített hozzá és úgy jelennek meg a Szépirodalminál 75. első negyedében. A megjelenés előtt ismét küldtem (50 részes a versciklus) az Új Írásnak és a Jelenkornak. Rátok is gondoltam és itt küldöm ezt a három verset...²⁷

Ahogy néztem ezt [a] számot, olyan érzésem volt, hogy a Faller Andrea gyermekversei egyenes kópiái, vagy plágiumai Weöres verseinek?!²⁸ Vagy tévedek, bár így lenne...

Okt 15-ig itt vagyunk. Írjál néhány sort.

Ölel

T. Gyula

Egy lap, egy beírt oldal. Borítéka megvan (1974. X. 1-i postabélyegzővel), címzés: Rózsa Béla szerkesztő etc. ÉLETÜNK 9701 SZOMBATHELY Pf. 168 F: Takáts Gyula 8313 Bgyörök Bece-hegy.

20. Takáts Gyula levele Rózsa Bélának

Rózsa Béla

1974. 10. 18

Szombathely

Kedves Bélám, itt küldöm Tamás levelezés közlését. Pestre vittem, Jékely is olvasta. W Sanyi új lakásba költözve, nem láthatta, de alaposan átnéztük Jékelyvel és Pomogáts Bélával is. Úgy vélem, semmi kifogása se lenne. Megírtam neki, hogy Nálad az „Egy készülődő nemzedék”. Jékely is ígérte, hogy előveszi az 1934–44 közötti leveleket s az enyéimmal is kiegészítve azt hiszem egyedülálló lenne. Ölel

T. Gyula

P.S.

Persze maradjon már csak W.S; K.T; J.Z; T.Gy levelezés!²⁹

Egy lap, egy beírt oldal, borítéka hiányzik.

Jékely leveleinek közlése nyilván e pesti út során, az ő személyes átnézése, majd belegegyezése után vált lehetségessé. Tárgyát tekintve szorosan e levélhez kapcsolódik Kiss Tamás Rózsa Bélának írott levele, ami miatt itt ismét megszakítjuk Takáts Gyula leveleinek időrendjét.

²⁷ A *Hesperidák kertjén innen* c. versciklus II. III. és IV. darabjáról van szó (*Életünk*, 1974/6. 499–500.).

²⁸ FALLER Andrea: *Children's Corner* (*Életünk* 1974/4. 315.) A Diák Írók és Diák Költők III. Országos Találkozóján dicséretet kapott vers.

²⁹ A hosszú idő elteltével megjelent mű címe a levélben is említett *Egy készülődő nemzedék Weöres Sándor, Jékely Zoltán, Takáts Gyula leveleiből* lett (*Életünk*, 1976/1., 45–68.).

21. Kiss Tamás levele Rózsa Bélának

Kedves Barátom!

Korábbi levelezésünkhöz és megállapodásunkhoz híven összeállítva, bevezetővel ellátva elküldtem Weöres–Takáts–Jékely levelezésemet Egy induló nemzedék címen Takáts Gy.-nak, azzal, szerezzze meg a közlésbe v. beleegyezését két társától is. Ez – értesítése szerint – még október elején meg is történt s mint ugyancsak Takáts Gyula írja; beküldve az Életünknek még azon napokban, hogy közlése minél korábban megtörténjék.

Most arra kérek szépen, hogy a beérkezett kéziratra, annak közlésére (időpontjára) vonatkozóan értesíteni szíveskedjél.

Addig is köszöntését küldi,

baráti szívvel:

Kiss Tamás

Az Életünket hívtuk és vártuk a Debreceni Irodalmi Napokra. Miért nem jöttetek?

Egy lap, két beírt oldal. A levél maga datálatlan, de borítéka megvan, a postabélyegző dátuma: 1974. XI. 30. Címzés: Életünk irod. műv. folyóirat Szerkesztősége Rózsa Béla részére Szombathely Rákóczi út 3. II. em. 12. F: Kiss Tamás 4026 Debrecen Garai u. 26. Ismét visszatérünk Takáts Gyula leveleinek időrendjéhez.

22. Takáts Gyula levelezőlapja Rózsa Bélának

74. 11. 27

Kedves Béla, ajánlottan elküldtem címedre a J-W-T-K.Tamás levelezés kéziratát. Mi újság felőle?... Jékelyt is nekibuzdítottam; kérek, értesítsél... Küldtem a Heszperidákból is. Készülök arra is, hogy Varsóban elhangzott fölolvásomat: „A dunántúli költészet vázlatát” elküldöm az Életünknek.³⁰ Nem ártana szorosabbra fűzni a szálakat. Sajnos most Győrbe nem tudtam elmenni, mert igen sok vesződé, megíratlan cikk tart vissza. Soraidat várva ölel Benneteket

Takáts Gyula

Címzés: Rózsa Béla szerkesztő etc. 9700 Szombathely Berzsenyi Könyvtár Pf. 168 Feladó: Takáts Gyula 7400 Kaposvár Kovács S. u. 9.

30 Takáts Gyula tanulmányának felolvasása 1974. okt. 14-én, a Varsói Magyar Kulturális Intézet által rendezett, *Dunántúl a magyar költészetben* című irodalmi estjén hangzott el.

A Fonyódi Helikonon, 1987. március 13-án. Tornai József, Nino Nikolov, Csoóri Sándor; Erdélyi Sándor, Fodor András, Takáts Gyula, Simon Ottó. Cséby Géza felvétele

Rózsa Béla egy 1974. évi, a szombathelyi megyei könyvtárban tartott kiállítás („Munkások a művészetekben”) megnyitójának hallgatóságában: hátul, balról a második (szemüveges). Azonosított személyek még: a kép bal sarkában Takács Miklós megyei könyvtárigazgató, Rózsa Béla jobbán, bal kezében könyv: Vészi Endre költő, író, összefont karral Takács Imre költő, mellette bőrkabátban Kulcsár János újságíró, az Életünk akkori főszerkesztője. A kép jobb szélén Demény Ottó költő. Garas Kálmán fényképfelvétele

FORRÁS

FEHÉR ZOLTÁN JÓZSEF: TAKÁTS GYULA ÉS AZ ÉLETÜNK

*Bakó József költő emlékére rendezett ünnepség a megyei könyvtárban, 1972. április 7-én.
Az első sor szélén Rózsa Béla ül. Garas Kálmán felvétele*

*Mészáros József festőművész kiállításának rendezése közben a megyei könyvtárban, 1975. július 17.
Fehér felsőben Rózsa Béla, ül: a művész. Garas Kálmán felvétele*

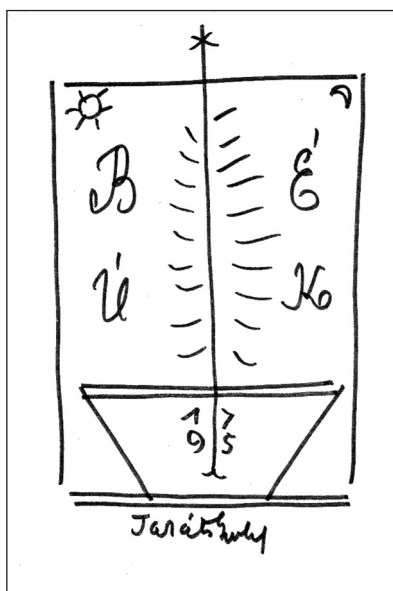
23. Takáts Gyula levele Rózsa Bélának

1974.12.19

Kvár

Kedves Béla,
köszönöm soraidat. Aggódtam, hogy esetleg nem kaptad meg Kiss Tamás levelét. Reméljük sor kerül rá hamarosan. Én Jékelynek január elején szólok, nézgesse meg a levelesládáját. Biztos igen-igen érdekes anyag kerül abból elő. Itt küldöm a vázlatot a dtüli költészetről. Reális értékelése az eddig félreértett, vagy félremagyarázott líra tényeknek, azaz műveknek. Ilyen az az idillinek vélt pannon-líra! Vázlat, amely jelez sokfelé. Köszönöm a „Hesperidákról” írtakat, most januárban a Kortárs ismét közöl belőle. Jó ünnepeket és boldog 1975-öt kíván Mindnyájatoknak

T. Gyula

* A csillag alatti dátumot akár ki is vehetitek!³¹

Egy lap, egy beírt oldal. Borítéka megvan, címzés: Rózsa Béla szerkesztő ÉLETÜNK 9700 Szombathely Pf. 168 Petőfi S. u 48 F: Takáts Gyula 7400 Kaposvár Kovács S. u. 9.

24. Takáts Gyula levelezőlapja Rózsa Bélának

A Takáts Gyula rajzával díszített levelezőlap szövege, a rajzba beépítve: 1975 BUÉK.

Címzés: Életünk Szerk. Rózsa Béla 9701 Szombathely Pf. 168. Feladó: Takáts Gyula 7400 Kaposvár Kovács S. u. 9. Postabélyegző dátuma: 1974. XII. 28.

25. Takáts Gyula levele Rózsa Bélának

1975. 2. 10.

Kvár

Kedves Bélám,
megkaptam az Életünket és egy levelet Újévi jókívánságokkal nemrégiben. Ezt a levelet Várhelyi József írta alá, mint versovatvezető.³² Annyit jelent-e ez, hogy máskor neki

31 Nem vették ki. A megjelent tanulmány címe után „**” található, majd lábjegyzetben annak közlése, hogy Var-sóban kinek a fordításában, mikor, hol hangzott el – Takáts Gyula: *Vázlat a dunántúli költészetről (Életünk, 1975/2., 153–155.)*.

32 Ez a levél nem maradt fenn Takáts Gyula hagyatékában.

küldjem a verseimet? Vagy továbbra is Neked, aki előre és elsőnek jelezte a számban a Heszperidákat, ám „ifjak”-„ifik” mögé láttam szerkesztve, ami nem baj, mert minden vers magáért beszél és magát helyezi el az irodalomban...³³ Kérlek, válaszoljál arra is, mi újság a levelezéssel?... Most márciusra megint lemarad?... Szóval tudni szeretném, hogy Jékelynek megírhassam, gyűjtse-e egyáltalán a leveleket. Ölel

T. Gyula

P.S.

A „100 nap a hegyen”-ben a Heszperidák ünnepi könyvheti könyvként jelennek meg!

Egy lap, egy beírt oldal, borítéka megvan, címzés: Rózsa Béla rovatszerkesztő etc. 9701 Szombathely Pf. 168 Életünk F: Takáts Gyula 7400 Kaposvár Kovács S. u. 9.

26. Takáts Gyula levelezőlapja Rózsa Bélának

13. 2. 75

Kedves Bélám, mintha csak kölcsönösen megéreztek volna, hogy tisztázni kell a „levelezés” sorsát. Kérlek, válaszoljál, hogy közlitek-e? Én minap beszéltem Illés Endrével. Igen örült a hírnek, hogy ez a levelezés megjelenik. Ő Tamási Áronét közölte a Tiszatájban. Írjak-e Kulcsárnak, vagy egyáltalán, hogy áll ez az ügy? Nem sürgetés, de biztosat kell tudni, vagy új helyet keresni? Írjál, ölel

T. Gyula

P. S. Véleményem szerint a mostani memoár divat idején kezdeményező lenne ez a levelezés... Addig míg nem írsz, Jékelynek sem írok.

Címzés: Rózsa Béla szerkesztő etc 9700 Szombathely Rákóczi u. 3. ÉLETÜNK. Feladó: Takáts Gy. 7400 Kaposvár Kovács S. u. 9.

27. Takáts Gyula levele Rózsa Bélának

Kaposvár

975. 10. 20

Kedves Béla,
nyáron írtam, hogy mi újság van a W-J-T. levelezés közlése körül, de mind a mai napig nem válaszoltál. Kérlek, írd meg és arról is, hogy Kiss Tamás nem kérte-e vissza?

33 A *Heszperidák Kertjén innen* részlete az *Életünk* 1974/6. számában, Héra Zoltán és Galambosi László versei, valamint Bába Mihály elbeszélése mögött, Káldi János versei előtt jelent meg.

Ma értesültem, hogy Szijártó Pisti írt a „Száz nap a hegyen” könyvemről.³⁴ Én nem láttam. A kötet „nehéz könyv”; lényegéhez hozzá tudott-e szólni?

Írjál sürgősen. Ölel

T. Gyula

P. S. Kulcsárnak nem kellene írnom?!

Egy lap, egy beírt oldal. Borítéka megvan, címzés: ÉLETÜNK RÓZSA BÉLA rovatvezető 9700 Szombathely Pf. 168 F: Takáts Gy. 7400 Kaposvár, Kovács S. u. 9.

28. Rózsa Béla levele Takáts Gyulának

Szombathely, 1975. október 31-én.

Igen tisztelt és kedves Gyula Bátyám!

Bizony, nehezen megy az írás, ha már magam is alig találok mentséget. Kértelek s biztattalak Benneteket levelezések összeállítására, s az elkészült kéziratot szerkesztőségünk valamennyi tagja értékeli. Mondhatnám, talán éppen ez a baj: „Ez annyira jó, hogy bármikor közölhetjük” – mondják, s így előzhetik meg az aktualitásokhoz kötött munkák. A kéziratot minden szerkesztőségi ülésünkre elviszem, s nem rajtam múlott, hogy ezideig vissza is hoztam. Ezért nem ártana, ha Kulcsár János is jobban elkötelezné magát, s ezt néhány soroddal (akár barátságossal, akár haragossal) minden bizonnyal el is érheted. Szijártó recenziójával más okból vagyok bajban. Lássad, s ha célszerűnek ítéled, konzultálj a szerzővel; engem pedig, kérlek, tarts meg türelmes jóindulatodban.

Meleg szeretettel köszönt:

Rózsa Béla

Egy lap, egy beírt oldal, az Életünk fejléces papírján. Borítéka (a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár emblémás borítéka) megvan, címzés: Dr. Takáts Gyula József Attila-díjas költő 7400 K a p o s v á r, Kovács S. u. 9.

29. Takáts Gyula levele Kulcsár Jánosnak

2. 11. 75

Kedves János,

nem találtam az Életünk új számában sem Kiss Tamás: Weöres–Jékely–Takáts levelezését az ifjú évekből. Már egy éve van nálatok, fölkerésre küldte oda Debrecenből Kiss Tamás, mert Weöres és „Takáts” részről dunántúli. Azt hiszem, irodalomtörténeti szempont-

34 Szijártó István írását sem az Életünk 1975. évfolyamában, sem repertóriumában nem találtam.

ból is úttörők lennétek és az egész irod.történész berek megörülne és fölfigyelne rá és lapokra. Már Jékely és én is készültem a válaszoló levelek közlésére. Gondold meg, 60 éven felüli írók Nyugat 3. nemzedékére világitó dokumentumokról van szó.

Kérlek nagyon, közöltessed sürgősen Kiss Tamás írását.³⁵ Szeretettel várom megnyugtató válaszodat

Takáts Gyula

Egy levél, egy beírt oldal, borítéka megvan, címzés: Kulcsár János főszerkesztő 9700 Szombathely Pf. 168 ÉLETÜNK SZERK. F: Takáts Gyula 7400 Kaposvár, Kovács S. u. 9

30. Takáts Gyula levelezőlapja Rózsa Bélának

75. 12. 10

Kedves Bélám, írtam Kulcsárnak. Mi az eredménye, tudod-e? – Cs. Nagynak küldtem a Száz nap a hegyenből. Megkapta-e és kérdezzed meg, hogy ír-e róla? Ha nem, kérek, sürgősen tudassál, mert van jelentkező. Válaszodat várom és kellemes ünnepeket kíván

T. Gyula

P. S. Ma írt Kiss Tamás egy türelmetlen levelet. Közöljed Kulcsárral, hogy így nem megy!

Címzés: ÉLETÜNK Rózsa Béla rovatszerkesztő 9700 Szombathely Pf. 168. Rákóczi út 3. II.12. Feladó: Takáts Gyula 7400 Kaposvár Kovács S. u. 9.

31. Rózsa Béla karácsonyi-újévi köszöntő képeslapja Takáts Gyulának

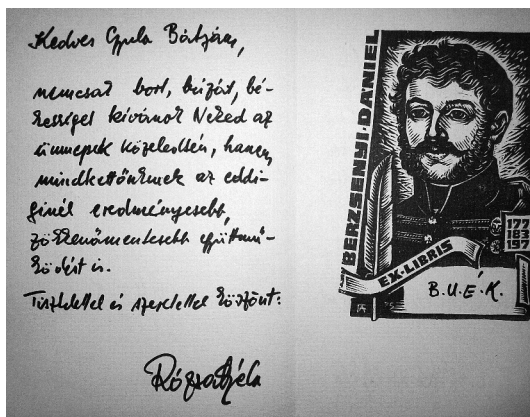
Kedves Gyula Bátyám,

nemcsak bort, búzát, békességet kívánok Neked az ünnepek közeledtén, hanem mindkettőnknek az eddiginél eredményesebb, zökkenőmentesebb együttműködést is.

Tisztelettel és szeretettel köszönt:

Rózsa Béla

Kézíráson lap, datálatlan. Postabélyegző dátuma: 1975. XII. 20. Borítéka (a Berzsényi Dániel Megyei

³⁵ A levél borítékán kézírással: „Sürgős!”. Meglehet, a főszerkesztő Kulcsár János utasítása; Kiss Tamás munkája már a következő lapszámában megjelent.

Könyvtár emblémás borítéka) megvan, címzés: Dr. Takáts Gyula József Attila-díjas költő
7400 K a p o s v á r, Kovács S. u. 9.

32. Rózsa Béla levele Takáts Gyulának

Szombathely, 1976. február 18-án.

Dr. Takáts Gyula
József Attila-díjas költő

7400 K a p o s v á r,
Kovács S. u. 9.

Igen tisztelt és kedves Gyula Bátyám!

Túl vagyunk a korrekútúrán, s ha minden jól megy, a hónap végére meg is jelenik új számunk – benne levelezéseiddel. Amennyire sajnálom, hogy így megkésett a közlemény, annyira nagy vágyakozással tekintek fogadtatására. (A korábban közölt Weöres levelek alapján Laczkó András barátunk már tanulmányt is írt, épp ma kaptam meg.)³⁶

Könyved bemutatását én is Cs. Nagy Pistától várom, de mivel a jövő hónapra tűzték ki a doktori szigorlatát, egy kis haladékot kell adnunk – amúgy is elkeskenyedett – barátunknak. Addig is várom a Te verseidet, írásaidat. Örülnék, ha kedvet éreznél a Gál István szerkesztette Ady és Babits értékeléséhez.³⁷

Szeretettel köszönt:
Rózsa Béla

Egy lap, egy beírt oldal, az Életünk fejléces papírján. Borítéka (az Életünk emblémás borítéka) megvan, címzés: Dr. Takáts Gyula József Attila-díjas költő 7400 K a p o s v á r, Kovács S. u. 9.

33. Rózsa Béla levele Takáts Gyulának

Szombathely, 1976. március 17-én.

Kedves Gyula Bátyám,

küldeném, hogyne küldeném az Életünket, Neked is, Kiss Tamásnak is, Jékelynek és Weöres Sanyinak is – de még mindig nem jelent meg. Bízom közleményünk sikerében, s éppen ezért a legszívesebben nyomban kérném a folytatást is. Ám folyóiratunk – úgy tűnik – alapos átszervezés előtt áll. /Megyei tanácselnökünk a múlt héten Dobozy Imrével tárgyalt az

36 Az *Életünk* repertóriumában nem találok Laczkó Andrásnak a témával kapcsolatos tanulmányát.

37 A könyvről nem Takáts Gyula, hanem Dévényi Iván írt ismertetőt (Dévényi Iván: *Babits Adyról, Életünk*, 1975/3., 282.).

ügyben, tegnap az államtitkár volt itt./ Bizonyára megérted, hogy ilyen helyzetben minden felelős elkötelezés felelőtlenség volna részemről.

Bízom szíves belátásodban, s ha úgy hozza a jövő, sietek visszatérni nagyra becsült indítványodra.

Egyben kérlek, hogy csatolt levelünket fogadd őszinte tiszteletünk és ragaszkodásunk jeleként.

Baráti szeretettel köszönt:
Rózsa Béla

Egy lap, egy beírt oldal, az Életünk fejléces papírján. Borítéka (a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár emblémás borítéka) megvan, címzés: Dr. Takáts Gyula költő, múzeumigazgató K a p o s v á r Táncsics tér 2.

A "csatolt levél", mely ugyanebben a borítékban található, hivatalos meghívólevél a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár emblémás levélpapírján, írója Takács Miklós, a Könyvtár igazgatója, ügyintézője Rózsa Béla. A levélben Takács Miklós felkéri Takáts Gyulát, hogy az 1976. május 10-én megrendezett Berzsenyi Dániel vers- és prózamondó versenyen rövid előadásban nyissa meg az eseményt, valamint vegyen részt a zsűri munkájában is. Takáts Gyula a rendezvényen nem vett részt.³⁸

34. Rózsa Béla levele Takáts Gyulának

Szombathely, 1976. március 18-án.

Kedves Gyula Bátyám!

Tisztelettel kérlek, hogy áprilisi számunk részére a Martyn Ferenc rajzainak katalógusában megjelent bevezető írásodat közlésre átengedni szíveskedjél.³⁹

A megkésztett első számot talán holnap kapom meg. Felettébb leköteleznél, ha volnál szíves Jékely Zoltán címét közölni velem.

Nagyon remélem, hogy meghívásunk jó órában érkezett, s április 10-én sokrétű munkakapcsolatunkat egy kis személyes beszélgetéssel toldhatjuk meg.

Szeretettel köszönt őszinte híved:
Rózsa Béla

Egy lap, egy beírt oldal, az Életünk fejléces papírján. Borítéka (a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár emblémás borítéka) megvan, címzés: Dr. Takáts Gyula József Attila-díjas költő 7400 K a p o s v á r, Kovács S. u. 9.

38 A rendezvénysorozat részletes programja megtalálható: Szabó József: *Berzsenyi emlékünnepek Vas megyében*. In: *Honismeret*, 1976/5, 24–26. Az eseményen résztvevők között Takáts Gyula neve nem szerepel.

39 TAKÁTS Gyula: *Martyn Ferenc Berzsenyi rajzai (Életünk, 1976/2., 163.)*.

35. Takáts Gyula levelezőlapja Rózsa Bélának

976. 4. 7

Kedves Bélám,

köszönöm az Életünket és a hírt Cs. Nagy Pista kritikájáról. Az az 5-6 sor megjelent az Új Írás áprilisi számában. Nézzed meg és így közöljed, ennek tudatával a katalógus szövegemet. Azt hiszem, nem zavaró.

Jékely válaszolt-e?... Folytatjátok-e a levelezés közléseket?... A kért vers helyett egy másikat küldtem. Erősebb B. vers!

Ölel:

T. Gyula

Egy lap, egy beírt oldal. Borítéka hiányzik.

36. Rózsa Béla levele Takáts Gyulának

Szombathely, 1976. május 22-én.

Kedves Gyuszi Bátyám,

köszönöm a „Hódolat” megtisztelő dedikációval is gazdagított példányát: igazán mostani napjaimhoz illő, inspiráló hatású olvasmányom.⁴⁰ Örömmel veszem, ha Csányi László vállalkozik a méltatására.⁴¹ Kérlek, szíveskedj is közölni vele ezt. (Laczkó András is szívesen írna munkádról, de tőle még van közöletlen kéziratom).

A „Végbúcsú”-t most sokszorosítjuk a Berzsenyi-mappa számára, de leadtam az Életünk 3. számába is.⁴² Ez hozza Cs. Nagy recenzióját is, amelyről azt remélem, hogy megelégedésedre fog szolgálni.

Nálunk – bizonyára hallottál már felőle – személyi változás(ok?) állnak küszöbön. Kulcsár Jancsi megváltik felelős szerkesztői posztjától.⁴³ Nem tudom, mit hoznak a következő hetek, távolabbi terveinket ezért érinteni sem merem.

Örülnék, ha vándorgyűlésünkre eljőnnél. Dobogóra is kértünk volna, ha nem lenne hagyománya a társaságnak az, hogy csak publikálatlan tanulmányokat tűz napirendjére.

A közeli találkozás reményében szeretettel köszönt:

Rózsa Béla

Egy lap, egy beírt oldal, az Életünk fejléces papírján. Borítéka (a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár emblémás borítéka) megvan, címzés: Dr. Takáts Gyula József Attila-díjas költő 7400 K a p o s v á r, Kovács S. u. 9.

40 TAKÁTS Gyula: *Hódolat Berzsenyi szellemének – Versek és tanulmányok*, Kaposvár, 1976.

41 CSÁNYI László: *Hódolat Berzsenyi szellemének (Életünk, 1976/4., 375.)*.

42 Takáts Gyula *Berzsenyi végbúcsúja szülőföldjétől* c. verse nem az *Életünk*ben, hanem a *Kortárs* 1976/6. számában jelent meg.

43 1977-től Pete György lett az *Életünk* főszerkesztője.

37. Takáts Gyula levelezőlapja Rózsa Bélának

Bece; 976. 8. 29

Kedves Bélám, mi újság Cs. Nagy kritikájával? Megjelent az *Életünkben*?⁴⁴ Ha igen, kérlek, csak azt közöld, mikor? Itt talán Keszthelyen lehet kapni. Vagy adassál föl, kérlek, utánvéttel egy példányt 8313 Balatongyörök, Bece-hegy címre. Hallom, új szerkesztő lesz, új elvekkkel. Itt elsősorban a nivó elvéről kellene beszélni. Ölel

Takáts Gyula

P. S. Nem tudom, Csányi László Szekszárdról jelentkezett-e a „Hódolat B. szellemének” füzetemre?

Címzés: Rózsa Béla rovatszerkesztő 9700 Szombathely Megyei Berzsényi Könyvtár Pf. 168. Feladó: Takáts Gyula 8313 Bgyörök Bece-hegy.

Kulcsár János után, 1977-től 1999-ig, Pete György volt az *Életünk* főszerkesztője.

38. Takáts Gyula levelezőlapja Rózsa Bélának

976. 12. 9

Kedves Bélám, Jékelyvel beszéltem minap az Írószövetségben. Kérdezte, mi újság a levelezés-közlések körül. Folytatja-e az *Életünk*, ami jó lenne, vagy másfelé nézzünk utána?⁴⁵ Igen érdeklí a kutatókat a Ménesi úton az intézetben.⁴⁶ Pomogáts is érdeklődött. Kérlek, légy szíves válaszoljál, hogy írhasak Jékelynek. Hamarosan küldök részedre egy szép kis kiadványt. Szeretettel köszönt

T. Gyula

Címzés: Rózsa Béla könyvtáros, szerkesztő 9700 Szombathely Petőfi u. 43. KÖNYVTÁR
Feladó: Takáts Gyula 7400 Kaposvár Kovács S. u. 9.

44 Cs. NAGY István: Takáts Gyula *Száz nap a hegyen* (*Életünk*, 1976/3., 277–279.).

45 A levelezés-kiadások folytatását nem találtam az *Életünkben*.

46 MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, Budapest, Ménesi út 11–13.

39. Takáts Gyula levele Rózsa Bélának

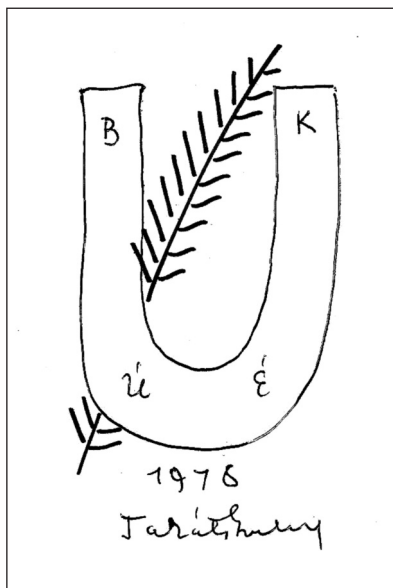
976. 12. 23

Kedves Bélám,
 nagyon köszönöm kitüntető figyelmedet, hogy elküldted Pável Guszti bátyám emlékkönyvét.⁴⁷ Sok emléket és olvasmányélményt elevenített fel bennem ez a könyv, amelyre méltán lehetek büszkék, mert nagyszerű embert és tudóst idéz! Személyesen is jól ismertem. Többször is volt apámék házában és villájában, Fonyódon. Mint ifjú poétát biztatgatott.

Bélám, a levelezésről várom válaszodat. Egyben igen kellemes ünnepeket és gratulálok a kitűnő szerkesztéshez.

T. Gyula

Egy lap, egy beírt oldal, borítéka hiányzik.

40. Takáts Gyula újévi levelezőlapja Rózsa Bélának

A Takáts Gyula rajzával díszített levelezőlap szövege, a rajzba beépítve: BUÉK 1978.
 Címzés: Rózsa Béla szerkesztő 9701 Szombathely Berzsényi Könyvtár Petőfi u. 43.

41. Takáts Gyula levele Rózsa Bélának

980. ápr. 10

Kedves Béla,
 köszönöm a figyelmes közlést. Most azért írok, mert Laczkó András szeretne nálatok írni új verskötetéről „A semmi árnyékáról”, de Te nem válaszoltál a kérdésére.⁴⁸

47 Itt aligha lehet szó a valódi emlékkönyvről (*Pável Ágoston- emlékkönyv. A Dunántúli Szemle XI. évfolyamának zárószáma*, Szombathely, 1949). Az sokkal régebben került Takáts Gyula könyvtárába, egyik szerzőjének dedikációjával: „Takáts Gyulának igazi megismerkedésünk emlékéül igaz baráti szívvel Szombathely 950. márc. 6. Dömötör Sándor” (Dömötör Sándornak a *Pável Ágoston, a néprajztudós* c. írása jelent meg a könyvben). Valószínűbb, hogy Rózsa Béla a *Pável Ágoston válogatott tanulmányai és cikkei* (Vas Megye Tanácsa, Szombathely, 1976) c. könyvet küldte el Takáts Gyulának. Az „amelyre méltán lehetek büszkék” megjegyzés is inkább vonatkozhat egy friss, mintsem egy bő negyed századdal korábban megjelent könyvre.

48 Laczkó András írását nem találtam az *Életünkben*.

FORRÁS

FEHÉR ZOLTÁN JÓZSEF: TAKÁTS GYULA ÉS AZ ÉLETÜNK

Kérlek, írd meg sürgősen neki. Ő jól ismeri azt, amit teremtettem a lírában. Szeretném, ha ő írhatna az Életünkben. Laczkó címe: 7500 Nagyatád, Kilián u. 30. Legközelebb ismét küldök verseket. „A harmónia keresése” c. kötetemet kiadtátok-e kritikára?

Szeretettel üdvözlök
Takáts Gyula

Egy lap, egy beírt oldal, borítéka hiányzik.

42. Takáts Gyula levele Rózsa Bélának

E levélnek sajnos csak a borítéka ismert, a postabélyegző dátuma 1981. III. 19.
Címzés: ÉLETÜNK SZERK. Rózsa Béla kezéhez Szombathely Pf. 168 F: Takáts Gyula
Kaposvár Kovács S. u. 9. 7400.

43. Pete György levele Takáts Gyulának

Takáts Gyula költő
Kaposvár
Kovács Sebestyén út 9.

1986. január 3.

Kedves Gyula bátyám!

Engedd meg, hogy – még időben lévén – boldog új esztendőt kívánjak Neked és szeretteidnek.

De nem csupán ez adott számomra ösztönzést, hogy tollat ragadjak, s írjak Neked, hanem legelsősorban az, hogy közelgő 75. születésnapodra készülvén megkérjelek, küldjél újabb verseidből néhányat az Életünk számára, hogy méltóképp tisztelegessünk és köszönthesünk ez alkalomból.⁴⁹

Nagyon bízom benne, hogy februárban találunk majd közösen megfelelő időpontot arra is, hogy itt Szombathelyen is méltóképpen üdvözölhessünk, köszönthesünk, s egy irodalmi est keretében vasi tisztelőid is találkozhassanak Veled.⁵⁰

Jó erőt, egészséget, töretlen munkakedvet
kívánva szeretettel és tisztelettel köszönt

Pete György
főszerkesztő

49 Az *Életünk* 1986/2. számának élén Takáts Gyulának két verse jelent meg, az *Amelyben és ahol*, valamint az *És látod-e?* címűek. Alattuk, a lap alján: „KÖSZÖNTJÜK A KÖLTŐT 75. SZÜLETÉS NAPJÁN!”.

50 Takáts Gyula ezt a meghívást, a születésnapja körüli túl sok szereplés miatt, lemondta. Naplójának erre vonatkozó részletét lásd a bevezetőben.

Egy lap, egy beírt oldal, az *Életünk* fejléces papírján. Borítéka megvan, címzés: Takáts Gyula költő Kaposvár Kovács Sebestyén u. 9. Feladó: *Életünk* Szerkesztősége 9700 Szombathely Forgó út 1.

E levéllel pedig egy új korszak kezdődik Takáts Gyula és az *Életünk* kapcsolatában, amelynek vizsgálata és bemutatása azonban már nem tárgya e munkának.

*

Takáts Gyula további művei, illetve róla szóló írások, amelyekhez a maguk idejében nyilván megírt leveleket nem sikerült megtalálni, az *Életünk* indulásától 1986-ig.

1965/2.: Várkonyi Nándor: *Takáts Gyula: Évek, madarak* (144.).

1972/2.: Dévényi Iván: *Takáts Gyula: Egy kertre emlékezve* (190.).

1977/1.: Dévényi Iván: *Laczkó András: Takáts Gyula* (85.).

1980/2.: Takáts Gyula: *Ahogy közelget, Átjön az üvegen (versek)* (99.).

1980/8.: Lőrinczy Huba: *Kis városok lelki kelepcei (Takáts Gyula prózája)* (699.).

1981/7.: Takáts Gyula: *Tudása titkon ehhez nőve, Visznek tovább és gyűjtenek (versek)* (611.), valamint Laczkó András: *Párhuzamok – Képek és versek Takáts Gyula művészetében* (613.).

1982/7.: Laczkó András: *Takáts Gyula: Helyettük szóljál* (658.).

1983/5.: Takáts Gyula: *Mert elült a tenger, A semmi tágít, Egy rézmetszet előtt (versek)* (385.), valamint „*Költészet és valóság*” – *Takáts Gyulával Hozzák a derű képletét című verséről beszélget Kabdebó Lóránt* (450.). Ennek megjelenéséről Takáts Gyula naplójának 1983. június 2-i bejegyzésében említést tesz.

1983/10.: Takáts Gyula: *Kettőre zárva, Befogadnak, mint a történelem, Szögek jönnek (versek)* (908.).

*

Köszönetet mondok Lócsei Péternek, amiért Takáts Gyula fennmaradt leveleit rendelkezésemre bocsátotta, levélváltásaink során bibliográfiai adatokkal és egyéb információkkal látott el. Segítsége nélkül ez a munka nem készülhetett volna el. Magukat a leveleket – Lócsei Péter egyetértésével – a Somogy Megyei Levéltárnak adományoztam, ahol a Takáts Gyula-hagyatékba kerültek.

A szerkesztőség megköszöni a Berzsényi Dániel Könyvtárnak, Nagy Éva igazgató asszonynak a Rózsa Bélát ábrázoló archív képek megkeresését és a közlésükhöz való hozzájárulást!